

"Cal donar dignitat literària al rossellonès"

El periodista i escriptor Joan-Lluís Lluís acaba de publicar la seva segona novel·la, 'Vagons Robats'. Ara parla sobre la creixent tendència d'escriure en rossellonès i la necessitat d'ampliar aquest espai literari fins ara marginat.

Joan-Lluís Lluís (Perpinyà, 1963), diplomad en història de l'art per la Universitat de Montpeller, és periodista. Fou responsable de la secció de cultura del setmanari *Punt Catalunya Nord* i ara és corresponsal a Perpinyà del *Punt*. Acaba de publicar la seva segona novel·la a la Magrana.

—*Quina impressió fa ser considerat la nova esperança literària de Catalunya Nord?*

—És agradable... En el meu cas, com a periodista de base, passi de fer preguntes a ser preguntat. És interessant de descobrir l'altra cara de la moneda. Allò que també és agradable és que en el petit microcosmos de la gent d'aquí, de Catalunya Nord, que llegeix llibres en català, sembla que els meus llibres han agradat. Aquest reconeixement fa plaer, encara que no deixi de ser a nivell de pur ego, ni tingui cap més incidència que aquesta satisfacció pròpia.

—*L'editorial barcelonina la Magrana ha publicat les vostres dues primeres novel·les dins la col·lecció "Les Ales Esteses". Es tracta d'Els ulls de sorra, l'octubre del 1993, i de Vagons robats, el febrer d'enguany. Com va anar?*

—Molt senzillament. Quan escrivia la primera novel·la, pensant a publicar-la, ho volia fer a Barcelona, que consideri que és el lloc de la normalitat quant a la literatura en català, a diferència de Catalunya Nord, que té un dèficit crònic, permanent i absolut, de normalitat. Vaig enviar, doncs, per correu a unes quantes editorials el manuscrit d'*Els ulls de sorra*, que llavors no es deia així. No coneixia absolutament ningú d'aquest món. I va funcionar. La Magrana em va dir que sí, i així van començar els primers contactes.

—*El fet que el context en el qual es desenvolupa l'acció sigui diferent del que acostuma a conèixer el lector sud-català no ha dificultat la publicació?*

—És veritat, podria ser, belleu, un problema. L'editor també m'ho deia, però és un fet que assumeixi totalment. El marc francès hi és, mes, en això, hi puc pas fer res, perquè he nascut, he crescut i he estat educat en el marc francès, amb referents culturals i ideològics propis de l'estat francès, encara que actualment els meus plantejaments siguin voluntàriament diferents. Allò que també m'ha interessat, sobre aquest temor de si la gent del sud ho comprendria tot o no, és, justament, fer un poc de divulgació i explicar algunes realitats franceses

a la gent sud, perquè em sembla que, França, al Principat la tenen un poc mitificada. Hi ha una francofília que em sembla exacerbada en alguns àmbits, o en tot cas molt exagerada. Fins i tot diria que, a vegades, és absolutament abusiva, car contribueix a crear contraveritats.

—Com ara?

—Hi ha mentides històriques a l'estat francès que han estat acceptades per definició, perquè eren franceses. Això no em sembla bé. Així parlar de la guerra d'Algèria com ho faig en *Els ulls de sorra*, em sembla interessant per a recordar que França va ser un estat democràtic que va fer guerres colonials durant les quals va practicar la tortura. Tot i que el llibre no ho diu, cal recordar que François Mitterrand era ministre d'Interior i de Justícia durant la guerra d'Algèria i, com a tal, no solament era al corrent de les tortures, sinó que probablement les encobria i les promovia, ell i alguns altres, al final de la IV República i a començament de la V. Aquest joc brut, me pensí que cal denunciar-lo.

—L'altre argument principal del llibre és la preocupant pujada de l'extrema dreta a França?

—Sí, és clar. He volgut associar aquest passat històric que jo no he viscut, perquè som nascut després del final de la guerra d'Algèria, amb una actualitat que és el Front Nacional a Perpinyà i a l'estat francès en general. Tot va lligat, perquè els "pota-negres", que són els colons francesos que van fugir d'Algèria, formen el substrat electoral del Front Nacional. La realitat francesa és difícil de viure, en part, per l'existència d'aquesta extrema dreta. Un estat que ha creat les condicions perquè existeixi un tal partit és poc honorable.

—En aquest llibre, els periodistes tampoc no hi surten gaire ben parats?

—Sí, és veritat...[riu]. Per mi és evident. Essent periodista des de fa sis o set anys, periodista local, comarcal, me fa riure, i suposi que fa riure molts periodistes, la imatge que dona d'aquesta professió el cinema o la literatura. Sovint hi apareixem com uns superherois o, inversament, com els dolents. És o blanc o negre, quan de fet la immensa majoria de periodistes són gent absolutament normal, amb una vida normal i que no assumeixen ni l'ombra d'un risc en sa vida. No voldria pas que em passés la mateixa cosa que al periodista de la novel·la, perquè no sé pas com hi reaccionaria.

—Amb la segona novel·la, *Vagons robats*, canviem totalment de context per entrar en un relat basat en les passions més perverses que habiten l'ésser humà. Un llibre que, tant en la forma com en el fons, recorda molt la nova narrativa nord-americana, el "dirty realism" o realisme brut.

—És possible, encara que mai no he llegit res d'aquest corrent literari, si bé n'he sentit parlar. Perquè l'actitud del personatge central de *Vagons robats* sigui coherent, calia que el sexe hi tingués un lloc molt important. Però es tracta pas d'un sexe al servei d'una estètica eròtica, que és una visió realista, crec, del sexe en allò que té de més sòrdid, de més patètic. No tothom arriba a assumir la seua sexualitat i quan es posa a assumir-la ho fa d'una manera criminal.

—La utilització de mots o de formes rosselloneses també és molt important en aquest segon llibre.

—Sí, no era tan evident en la primera novel·la, mes aquí he volgut anar més lluny i cal destacar que, contràriament al que es diu sovint, no hi ha hagut cap oposició de principi de l'editorial al fet d'utilitzar formes rosselloneses —la primera persona de l'indicatiu en -i, per exemple—. Els valencians escriuen en forma valenciana, els mallorquins en forma mallorquina, per què els qui escrivim a Catalunya Nord no emprem el rossellonès? És una pregunta que crec molt interessant, perquè posa un problema, i és que molts autors d'aquí no han assumit les formes rosselloneses.

—Aquesta voluntat d'utilitzar les formes dialectals rosselloneses no és un fet aïllat. El col·lectiu literari nord-català *Emili Xatard*, format per cinc joves escriptors, del qual vos formeu part, ha publicat fa poc Perpinyard, un recull de narracions negres escrites majoritàriament en rossellonès. Això significa un rebuig del català normatiu entre les noves generacions?

—Ho crec pas. Me sembla que la voluntat col·lectiva és més aviat de donar dignitat literària al rossellonès. Demostrar que es pot utilitzar el rossellonès per parlar de tot, igual que la llengua normativa. Fins ara el rossellonès era utilitzat per fer coses folclòriques. Els autors més grans que nosaltres tenien més dificultats de triar l'opció dialectal, per raons de cohesió, per por que no es qüestionés aquí també la unitat lingüística del català. Per nosaltres no es posa aquest problema: és evident que escrivim en català, que la nostra llengua és la ma-

teixa que la que parlen a Barcelona, però amb uns trets particulars.

—Aquest combat no arriba un poc tard?

—És possible que sigui un combat de rereguarda. És molt possible, fins i tot és provable i és gairebé segur, perquè evidentment la gent capaç de llegir en català a Catalunya Nord sap llegir la llengua normativa. No ha de menester gens llegir en rossellonès, i la gent que necessitaria rossellonès per entrar en un text no sap llegir en català. Globalment és així, i efectivament el rossellonès es troba en vies de desaparició.

—Creieu que hi ha una mena d'imperialisme cultural del Principat?

—No, gens, perquè si la llengua catalana s'ha de salvar serà al Principat. No pas a Andorra, ni al País Valencià, ni a les Illes o a Perpinyà: serà al Principat. Per tant, és evident que han de tenir un paper predominant i l'han d'assumir. Malauradament som pas segur que l'assumeixin fins on deurien, perquè també em sembla que el català al Principat té moltes dificultats i, malgrat un cert cofoisme oficial, me pensí que l'espanyol hi guanya terreny. Barcelona ha d'assumir el paper de capital dels Països Catalans, encara que el concepte sigui molt desvirtuat.

—Segons vos, des del Principat haurien de prestar més ajuda a Catalunya Nord?

—Me sembla que haurien de fer molt i que no fan pràcticament res. Almenys oficialment. Suposi que això és degut al tall històric que hi ha hagut entre Catalunya Principat i Catalunya Nord i una mútua ignorància durant molt de temps, particularment durant el segle XX, per causa de les guerres, de Franco i tot això. Tot i així, com va dir una vegada Jordi Pujol en un dels seus viatges aquí: "Sou els catalans del Nord qui heu de decidir què voleu ser".

Efectivament, la base és això. No poden pas ser catalans per nosaltres. No poden pas assumir una catalanitat de Catalunya Nord, si no existeix. La idea em sembla correcta com a plantejament. Ara, malgrat tot, me sembla que fan poc des d'allà per ajudar en dues coses fonamentals: primera, en la recuperació d'aquesta catalanitat; segona, en la promoció del coneixement de Catalunya Nord al Principat. Encara hi ha catalans del sud que vénen aquí a parlar francès sense demanar a la gent amb qui parlen si entenen el català o no.

Pere Codonyan